

МУАЛЛИМ ХАМ ҮЗЛИКСИЗ БИЛИМЛЕНДИРИҲ

Илимий-методикалық журнал

2023

2/1-сан

*Ўзбекистан Республикасы Министрлер Кабинети жанындагы
Жоғарғы Аттестация Комиссиясы Президиумының
25.10.2007 жыл (№138) қарары менен дизимге алынды*

*Қарақалпақстан Баспа сөз хам хабар агентлиги тәрәпинен
2007-жылы 14-февральдан дизимге алынды.
№01-044-санлы ғуўалық берилген.*

Нөкис

2/1-сан 2023

март-апрель

Шөлкемлестіріушілер:

*Қарақалпақстан Республикасы Халық билимлендіріу Министрлиги,
ӨЗПИИИ Қарақалпақстан филиалы*

Редактор:
А. Тилегенов

Редколлегия ағзалары:

Мақсет АЙЫМБЕТОВ
Нағмет АЙЫМБЕТОВ
Байрамбай ОТЕМУРАТОВ
Ерполат АЛЛАМБЕРГЕНОВ
Алишер АЛЛАМУРАТОВ
Дилшодхўжа АЙТБАЕВ
Тўлқин АЛЛАЁРОВ
Умида БАҲАДИРОВА
Фархад БАБАШЕВ
Гулзода БОЙМУРОВОДА
Маманазар ДЖУМАЕВ
Асқар ДЖУМАШЕВ
Гўлнара ЖУМАШЕВА
Мырзамурат ЖУМАМУРАТОВ
Умида ИБРАГИМОВА
Меруерт ПАЗЫЛОВА
Асқарбай НИЯЗОВ

Сабит НУРЖАНОВ
Уролбой МИРСАНОВ
Нуржан МАТЧАНОВ
Шукурилло МАРДОНОВ
Бахтиёр РАХИМОВ
Арзы ПАЗЫЛОВ
Барлықбай ПРЕНОВ
Қахқор ТУРСУНОВ
Нурзода ТОШЕВА
Тажибай УТЕБАЕВ
Амангелди КАМАЛОВ
Ризамат ШОДИЕВ
Зафар ЧОРШАНБИЕВ
Дўстназар ХИММАТАЛИЕВ
Гулрухсор ЭРҒАШЕВА
Гавхар ЭЩАНОВА

INNOVATION JAMIYAT SHAROITIDA ZAMONAVIY O‘QITUVCHILARGA BO‘LGAN EHTIYOJLAR

Janbayeva M. S.

Chirchiq davlat pedagogika universiteti o‘qituvchisi

Tayanch so‘zlar: innovatsiya, zamonaviy o‘qituvchilar, pedagogik odob, pedagogik takt, pedagogik jamoa, mahorat sirlari.

Ключевые слова: новаторство, современные педагоги, педагогический этикет, педагогический такт, педагогический коллектив, секреты мастерства.

Key words: innovation, modern teachers, pedagogical etiquette, pedagogical tact, pedagogical team, secrets of skill.

Dunyoning ta’lim muassasalarida va yetakchi ilmiy-amaliy markazlarida o‘qituvchilarning innovatsion talablar asosida tarbiyalanganlik omillari tadqiq etilmoqda. Bu borada Germaniyaning Bonn universiteti “Innovator o‘qituvchi” ilmiy-tadqiqot markazi, Fillandiyaning Helsinki universiteti “Amaliyot o‘qituvchisi” ilmiy-amaliy laboratoriyasi kabi ilmiy markazlarda amalga oshirilayotgan ilmiy-tadqiqot ishlari samarali bo‘lmoqda. Bunday ilmiy markazlarda ishlab chiqilgan nazariy-metodik tavsiyalar asosida dunyo mamlakatlari oliy ta’lim muassasalari bo‘lajak o‘qituvchilarni innovator va amaliyoichi pedagoglar sifatida tayyorlashga asosiy e’tiborni qaratmoqda.

Mamlakatimizda innovatsion jamiyatni barpo etish va bu jarayonda bunday jamiyat talablariga mos o‘qituvchilarni tayyorlash ishlari amalga oshirilmoqda. Innovatsion jamiyat sharoitida zamonaviy o‘qituvchilarga bo‘lgan ehtiyojlar mamlakatimizda ham dolzarb bo‘lib kelmoqda.

“Sifatli ta’lim, endi kechagidek dars berishni zamonning o‘zi qabul qilmaydi, mumkin ham emas. Maktab qurib berishimiz shart. Ichidagi muhit, ta’lim, milliy g‘urur va iftixorimiz nuqtayi nazari o‘qituvchilarga bog‘liq”, — deya murojaat qildi Prezidentimiz Shavkat Miromonovich Mirziyoyev.

Demak, zamonaviy o‘qituvchilar yangi bilimlar bilan qurollangan, innovatsion va interaktiv metodlarni dars davomida samarali foydalana oladigan, o‘quvchilarni odob-axloq normalariga amal qilishga tarbiyalaydigan ustuvor vazifalarni bajarishlari zarur ekanlar.

O‘qituvchining odobi, madaniyati yuksak bo‘lsagina odamlarga nisbatan mehribon, sahovatli bo‘la oladi, uni hamma hurmat qiladi. U pedagogik etikaning normalarini o‘zlashtirib olishi, tajribada qo‘llashi, o‘zining dunyoqarashi va

axloqiy tajribasi bilan taqqoslashi lozim. Bu axloqiy e'tiqod o'qituvchining dars berish jarayonida, tarbiyaviy ishlarda, o'quvchilar va boshqalar bilan munosabatlarda, muomalasida, kundalik turmushda o'zining shaxsiy namunasi bilan axloqiy (barcha tarkiblar bo'yicha) ta'sir o'tkazish ko'zga tashlanadi.

Axloq nazariyasida yaxshilik eng muhim kategoriya hisoblanadi. Unda o'qituvchi va o'quvchilar jamoasi manfaatlarining birligi, muallim va o'quvchi maqsadining birligi aks etadi. Yaxshilik fazilati ikkala tomonning ham yaxshi niyatli, xayrihoh, mehribon bo'lishini taqozo qiladi.

Shaxs axloqini xarakterlaydigan belgilaridan biri mas'uliyatdir. Uning mas'uliyati - mas'uliyat tushunchasining butun mazmunini saqlagan holda muallimning faoliyati va ta'lim-tarbiya jarayonining aniq vazifalarini ham o'z ichiga oladi. O'qituvchi zimmasiga bola shaxsini har tomonlama kamol toptirish mas'uliyati yuklanadi. Muallim sinfda jamiyatning vakili sifatida o'quvchilar jamoasi bilan yolg'iz o'zi ish olib boradi. Pedagogik odobga ega bo'lgan o'qituvchi, o'quvchilar orasida obro' qozonadi. U qanchalik ko'p obro' qozonsa, ta'lim-tarbiya mohiyatan shunchalik, samarali ta'sir ko'rsatadi. Xullas obro' o'qituvchilik faoliyati uchun zarur xususiyatdir. Obro' uning chuqur bilimi, yuksak axloqiy sifatleri, hayot tajribasi, ilmiy tadqiqot va jamoat ishlarida faol ishtirok etishi tufayli orttirilgan, ko'pchilik tomonidan e'tirof etilgan ta'siri, nufuzidir.

V.A.Suxomlinskiy "...faqat insonparvarlik, erkalatish, mehribonlik orqaligina... haqiqiy insonni tarbiyalash mumkinligiga ishonchim komil", - degan. Pedagogik faoliyat o'z mohiyatiga ko'ra ijobiy xarakterga ega. Ma'lumki, inson oldida bular muammo bo'lib turganidagina ijodkorlikka ehtiyoj tug'iladi.

Pedagogik ijodkorlik manbai - bu pedagogik tajriba va izlanuvchanlikdir. U muammoli vaziyatlarga boydir. Ilg'or pedagogik tajriba deganda biz o'qituvchining o'z pedagogik vazifasiga ijobiy yondashishni, o'quvchilarning ta'lim-tarbiyasida yangi, samarali yo'l va vositalarni qidirib topishni tushunamiz. Ilg'or pedagogik tajribani o'rganish, unga asoslanib yangi pedagogik hodisa va qonuniyatlarni ochish o'quv-tarbiya jarayoniga yaxshi sifatli o'zgarishlar kiritadi. Innovatsion jamiyatda hozirgi zamon fan va texnika taraqqiyoti o'qituvchining ijodkor bo'lishini, fanning muhim muammolari yuzasidan erkin fikr yurita olish, fan yutuqlarini o'quvchilarga yetkaza olishi va nihoyat o'quvchilarni ham ijobiy fikrlashga, tadqiqot ishlariga o'rgata olishini talab qiladi.

Milliy odob-axloq va huquqiy qadriyatlar asosida komil insonni tarbiyalash demokratik huquqiy davlatning asosiy vazifasidir. Milliy huquqiy tizimni fuqarolarning huquq va erkinliklariga zid bo'lmagan odob-axloq va huquqiy ma'daniyat qoidalari bilan to'ldirib borish qonunchilik faoliyatimizning ham bosh mezoni bo'lishi kerak. Mustaqillik huquqiy tafakkuri, umuminsoniy va milliy qadriyatlar, vatanparvarlik, adolatparvarlik, huquqiy merosni asrab-avaylash va

ijtimoiy hayotning hamma jabhalarida uni qaror toptirishga qolaversa, axloqiy fazilatlarini shakllantirishga yordam beradi.

Abu Nasr Farobiy iborasi bilan aytganda, - aholisi xushxulqqa ega bo'lmagan mamlakatda hokimiyatga ehtiyoj seziladi. Demak, jamiyatning nechog'lik demokratlashuvi fuqarolar erki, huquq, erkinliklari, burchlarini bajarishi eng avvalo, adolatli jamiyat aholisining fe'l-atvoriga, ma'naviy-axloqiy va ular huquqiy kamolotiga bog'liqdir. Milliy odob axloq va an'analar ham shaxs huquqiy ongini oshishida muhim o'rin tutadi. Shaxsning barkamol sifatida shakllanishi o'qituvchi –muallimlarga bog'liqdir.

O'qituvchi halollik, rostgo'ylik, axloqiy poklik, odamiylik, kamtarlik kabi fazilatlariga ega bo'lishi pedagogik odobining muhim talab-qoidasidir. Muallm deyarli har kuni o'quvchilar bilan uchrashadi, savol-javob qiladi, ularning yaxshi xulqi, ezgu ishlarini ma'qullaydi, bilimini baholaydi, nojo'ya xatti - harkati uchuntanbeh beradi.

Albatta, o'qituvchining fikri, mulohazalarida nisbiylik, subyektivlik alomatlar mavjud. U hammaga aynan birdek to'g'ri munosabatda bo'la olmasligi mumkin, lekin u hamma o'quvchilarga nisbatan xolis niyatli, yaxshilik qilishga intiluvchi, adolatli kishi ekanligiga barchaning ishonchi komil bo'lmog'i lozim. Sinfda o'qituvchi "yaxshi ko'radigan", "yomon ko'radigan" bor degan taasurot tug'ilmasligi kerak.

Xulosa qilib aytganda, innovatsion jamiyat sharoitida o'qituvchilar yangiliklarni bilishga intiluvchi, yangiliklar yaratishga kreativligi yuqori va mustaqil fikriga ega hamda o'quvchilar hissiyotini tushuna oladigan, shaxsning ijodkorlik qobiliyatlarini, aqliy intellektini rivojlantiradigan namunali, tarbiyali inson bo'lmog'i lozim.

Adabiyotlar:

1. A.Xoliqov. "Pedagogik mahorat" darslik. – Toshkent, 2011
2. B.Xodjayev. "Umumiy pedagogika". – Toshkent, 2017
3. O'tayev A. Ta'lim taraqqiyotida Renessansning roli. Academic Research in Educational Sciences. 2020.
4. Sh.A.Abdijalilova, Janbaeva M.S. Innovatsion jamiyat sharoitida bo'lajak o'qituvchilarning milliy odob madaniyatini rivojlantirish. NamGU ilmiy axborotnomasi–2022-yil_11- Scientific Bulletin of NamSU-Nauchnyy vestnik son.

РЕЗЮМЕ

Yangi O'zbekiston sharoitida zamonaviy o'qituvchilarga bo'lgan ehtiyoj kundan-kunga ortib bormoqda. Ushbu maqolada innovatsion jamiyat sharoitida zamonaviy o'qituvchilarga bo'lgan ehtiyojlar haqida fikr yuritilgan.

РЕЗЮМЕ

Потребность в современных учителях в условиях нового Узбекистана возрастает день ото дня. В данной статье рассматриваются потребности в современных учителях в условиях инновационного общества.

SUMMARY

The need for modern teachers in the conditions of new Uzbekistan is increasing day by day. This article discusses the needs for modern teachers in the conditions of an innovative society.

ISSN 2181-7138

Т. Н. Қары Ниязий атындағы Өзбекстан педагогикалық
илим-изертлеу институтының Ж. Орынбаев атындағы Қарақалпақстан филиалы

**«МУҒАЛЛИМ ХӘМ ҮЗЛИКСИЗ
БИЛИМЛЕНДИРИЎ»**

№ 2/1

Нөкис — 2023

Басып шығыўға жуўапкер:

А. Тилегенов

Баспаға таярлаған:

А. Тилегенов, Р. Утепов

Компьютерде таярлаған:

П. Реймбаев

Мәнзил: Нөкис қаласы, Ерназар Алакөз көшеси №54

Тел.: 224-23-00

e-mail: uzniipnkkf@mail.uz,

mugallim-pednauk@mail.uz

www.mugallim-uzliksiz-bilim.uz

Журналға келген мақалаларға жуўап қайтарылмайды, журналда жарияланған мақалалардан алынған үзіндилер «Муғаллим хәм үзликсиз билимлендириў» журналынан алынды, деп көрсетилиўи шәрт. Журналға 5-6 бет көлеминдеги материаллар еки интервалда TIMES NEW ROMAN шрифтинде электрон версиясы менен бирге қабыл етиледі. Мақалада келтирилген мағлыўматларға автор жуўапкер.

Оригинал-макеттен басыўға рухсат етилди 03.04.2023. Форматы 70x100^{1/8}

«Таймс» гарнитурасында офсет усылында басылды.

Шәртли б.т. 29,5 . Нашр. т. Нұсқасы _____ Буйыртпа №